

Přechod od starého k novému zasvěcení

Sergej O. Prokofjev

Jak jsme se častěji zmínili, přijímali apoštolové a učedníci, dle sdělení Pátého evangelia, nauky, kterých se jim dostávalo během čtyřiceti dnů od zmrtvýchvstalého Krista, jakož i událost Nanebevstoupení samu v utlumeném vědomí, ve snivě imaginativním stavu vědomí. To znamená, že ona mohutná tajemství duchovních světů, která již byla do jejich duší ponořena, nepronikla ještě do jejich plně bdělého, jasného denního vědomí. Mohli prožívat Krista jako nositele celé plnosti makrokosmických sil zemské sféry, a přece tyto síly do nich samých ještě nepronikly, nýbrž dokonce při události Nanebevstoupení zůstaly *mimo ně*, takže byli s to zřít tuto událost jen způsobem zevně duchovním. Tak sice na tomto stupni dosáhli poznání nového vztahu mikrokosmu a makrokosmu, nikoli však oplodnění makrokosmem, sjednocení s ním. To je také důvodem, proč v Janově evangeliu Kristus po svém Zmrtvýchvstání praví k Marii Magdaleně: „*Nedotýkej se mne*, neboť jsem ještě nevystoupil k otcovskému základu světa.“ Kristus byl po svém Zmrtvýchvstání a také při Nanebevstoupení ještě mimo svět lidí, neobdařil ještě jejich individuální vědomí já silami, které již přinesl mystériem Golgoty do zemského bytí. Aby se toto stalo, musely být k svátku Nanebevstoupení připojeny svátky Svatodušní, svátky vylití Ducha svátého na apoštoly. Jen takovýmto oplodněním učedníků makrokosmickým Duchem lásky mohlo v jejich pozemském vědomí já plně procitnout to, co již spočívalo nevědomě v hlubinách jejich duší následkem toho, že předtím společně žili s Kristem Ježíšem na Zemi a že prožili mystérium Golgoty, jakož i nauky Zmrtvýchvstalého až k Nanebevstoupení.

V přednáškách, které jsou věnovány Pátému evangeliu, se Rudolf Steiner zmiňuje o tomto procitnutí učedníků o svátcích Svatodušních: „A toto procitnutí, již to pociťovali zvláštním způsobem; Cítili skutečně, jako kdyby z vesmíru na ně sestoupilo něco, co bychom mohli nazvat *substancí* vševládající lásky. Jakoby jaksi oplodnění shůry vševládající láskou a jakoby probuzení z popsaného snivého životního stavu, tak se apoštolové cítili. Jakoby byli bývali probuzeni vším tím, co jakožto prapůvodní síla lásky, která vesmír proniká a prohřívá, jako by se byla tato prapůvodní síla lásky ponořila do duše každého jednotlivce, tak si připadali.“

Apoštolové byli od té doby lidmi, „kteří byli probuzeni duchem kosmické lásky“, kteří prožili „oplodnění vševládající kosmickou láskou“. A jejich vlastnímu, bezprostřednímu prožívání zjevilo se vše, co se s nimi až dosud událo. Mohli si například o čtyřiceti dnech se Zmrtvýchvstalým říci: „A Kristus, Zmrtvýchvstalý, byl s námi. Přijal nás jaksi jako lidi nevědoucí do svého království, putoval s námi a odhaloval nám tajemství svého království...“ Neboť teprve o Svatodušních svátcích se Kristus s konečnou platností spojil s *celým bytím lidí* a vnesl do jejich bytostné podstaty samé, co až dosud ještě setrvalo ve výšinách makrokosmu: „Počínaje svatodušní událostí prožívala Kristova bytost to, co pro ni samu znamenalo totéž, jako pro člověka přechod do země duchů: vplynutí do zemské sféry, splynutí /Aufgehen/ s ní. A místo aby přešla do devachanu, místo aby přešla do duchovní oblasti jako člověk po smrti [to je až ke světu pravzorů], přinesla bytost Kristova tu obět, že *zřídila /aufschlagen/ jaksi své nebe na Zemi*, že je hledala na Zemi... Je řečeno nesmírně mnoho, když se zde vysloví toto tajemství slovy: Od svatodušní události je Kristova bytost u lidských duší na Zemi; předtím u lidských duší na Zemi nebyla.“

Teprve od tohoto okamžiku, hluboce významného pro celý vývoj lidstva, můžeme hovořit o tom, že velká makrokosmická bytost Kristova se s konečnou platností sjednotila s lidskými dušemi na Zemi, s lidským mikrokosmem. A tím se otevřela od této doby a pro všechny další zemské časy všem lidem možnost seznat, zažít bezprostřední přítomnost makrokosmického Krista tím, že vnitřně prožívají nového Ducha svátého, který z něho vychází, toho Ducha, který oplodňuje lidskou duši kosmickou všeláskou a který otevírá plně procitnutějšímu individuálnímu vědomí já vnímání vyšších světů, takže se člověk může stát vědomým svědkem a služebníkem Ducha. Od té doby je možný zcela nový vztah k duchovnímu světu: sjednocení s makrokosmem čistě vnitřním způsobem, při plném uchování individuálního vědomí já. A tato možnost *nového, plně vědomého jasnozření* byla vytvořena prorocky jako semeno pro další vývoj lidstva *mystériem svatodušním*, které je od této doby velkým pravzorem

nového zasvěcení, jež vede člověka k vědomému sjednocení s jeho duchovní pravostí, s makrokosmem, až k říši Otce samého. O tomto vysokém stavu vědomí, kterého se dosahuje na šestém stupni moderního křesťansko-rosikruciánského zasvěcení, praví Rudolf Steiner: „Když se duchovní žák probojoval až k takovému poznání [poměru makrokosmu a mikrokosmu], potom může pro něho nastat nový zážitek. Počíná se cítit jakoby srostlým s celou stavbou světa, *přestože se pocituje ve své plné samostatnosti*. Tento pocit je vplynutím /Aufgehen/ do celého světa, ztotožněním se /Einswerden/ s ním, aniž však člověk ztrácí vlastní bytostnou podstatu. Tento vývojový stupeň se může označit jako „ztotožnění se s makrokosmem“. Významné je, že si toto ztotožnění nemáme myslet tak, jako by tím přestalo oddělené vědomí a lidská bytost jako by se vylévala do vesmíru. Takováto myšlenka by byla jenom výrazem mínění vyplývajícího z neškolené soudnosti.“

Zde zdůrazňuje Rudolf Steiner rozhodující rozdíl mezi novou a starou cestou zasvěcení, která vede ke sjednocení s makrokosmem, jako „něco velmi významného“. Co se mohlo dít na staré mysterijní cestě jen během hlubokého, smrti podobného spánku při silně utlumeném vědomí, toho lze dnes dosáhnout bezprostředním spojením s Kristem na Zemi při zachování individuálního, bdělého vědomí já. Neboť Kristus lidstvu ukázal, když prošel smrtí a Zmrtvýchvstáním, pravý obraz smrti a tím položil základ pro *nesmrtelnost* vlastního, individuálního já člověka, když ho obdaroval silami věčnosti, to znamená schopností zachovat jasné, bdělé vědomí já na všech stupních při vzestupu do duchovního kosmu: „Tato možnost ale, že smrt, která by byla jinak zničením, je proměněna v *semeno* pro věčné jáství /Ichheit/, tato možnost byla dána Kristovým impulsem. Na Golgotě byla postavena před lidstvo po prvé pravá podoba smrti. A tím, že se se smrtí spojil jakoby sňatkem Kristus, otisk /Abbild/ Otcovského ducha, Syn Otcovského ducha, tím je smrt na Golgotě východiskem nového života a... nového Slunce. A nyní může vskutku vše, co tu bylo dříve jako učební doba člověka [stará cesta zasvěcení], poté, co si člověk vydobyl já pro věčnost, nyní může vše dřívější zmizet, a člověk může jít do budoucnosti se svým zachráněným jástvím, které se bude stále víc a více stávat napodobením Jáství Kristova.“

Nastala-li ale záchrana lidského já mystériem Golgoty, tak byl položen základ pro to, že se v budoucnu toto já může vyvíjet „stále víc a více [v] napodobení Já Kristova“, položen svatodušní událostí, jelikož vlastní já člověka bylo proniknuto novým Duchem svátým, který vychází z Krista.¹¹ Proto praví Rudolf Steiner: „Ničím nám není tak krásně symbolizováno proniknutí lidských já Duchem jako vyprávěním o svatodušním zázraku.“ Tak je svatodušní událost vpravdě základním kamenem nového, křesťanského zasvěcení, které má své zdroje v mystériu Golgoty a které nastoupilo na místo starého zasvěcení, jež souviselo s předkřesťanským vývojem lidstva.

Pozorujeme tento přechod ze starého, předkřesťanského zasvěcení k novému křesťanskému poněkud podrobněji a pro tento účel vezmeme staroperskou cestu zasvěcení, kterou Rudolf Steiner častěji popisuje. Má těchto sedm hlavních stupňů:

- 1 - havran
- 2 - skrytý neboli okultní
- 3 - bojovník
- 4 - lev
- 5 - Peršan (jméno toho národa, ke kterému zasvěcenec náležel)
- 6 - sluneční hrdina
- 7 - Otec

Aniž se blíže zabýváme rozdílem mezi starou a novou, křesťansko-rosikruciánskou cestou zasvěcení, která má také sedm stupňů, a také ne tím, nakolik je tato druhá pokračováním té první - to by nás odvedlo příliš daleko od našeho tématu -, chceme se omezit na srovnání *šestého stupně* obou cest. Tento stupeň se nazývá v křesťansko-rosikruciánském zasvěcení „sjednocení s makrokosmem“, v perském zasvěcení naproti tomu „sluneční hrdina“. K tomu se vyjádřil Rudolf Steiner v přednáškách o Pátém evangelii: „Nad působením jednotlivého národa stálo to, co žilo ve slunečním hrdinovi. A tak jako musil ten, kdo měl být zasvěcen ve starých mystériích do pátého stupně, vyjít ze svého těla,... tak musil ten, kdo se měl stát slunečním hrdinou, vyjít ze svého těla a přebývat během doby, kdy byl mimo tělo, skutečně na Slunci... Sluneční hrdina žil pro dobu svého zasvěcení spolu s celou sluneční soustavou. Slunce je jeho obydlím, jako obyčejný člověk žije na Zemi jakožto na své planetě... Toho se mohlo dosáhnout ve starých mystériích pouze mimo tělo. A když se

člověk vrátil do svého těla, *vzpomínal si na to, co prožil mimo své tělo*, a mohl toho upotřebit... pro blaho celého lidstva.“ Dávný zasvěcenec na šestém stupni perského zasvěcení byl tudíž za svého třídenního chrámového spánku vytržen mimo své tělo na Slunce. Charakteristická pro toto staré zasvěcení je však skutečnost, že si zasvěcenec v oněch dobách, kdy vystoupil do sluneční sféry, nemohl v ní zachovat své individuální, bdělé vědomí já. To mělo za následek, že jeho vědomí nepojalo vše to, co prožíval ve sluneční sféře, bezprostředně v okamžiku prožívání, nýbrž jen ve formě „vzpomínky na prožitek“ po jeho procitnutí z chrámového spánku.

A to je ten bod, v němž nastala největší proměna v celém mysterijním životě lidstva tím, že sluneční bytost Kristova prošla smrtí a Zmrtvýchvstáním. Díky této rozhodující události a díky tomu, že se po ní Kristus sjednotil s vývojem Země, vynořila se poprvé možnost dosáhnout šestého stupně ještě v oblasti Země tím, že se člověk pronikne novým Duchem svátým vycházejícím od Krista; tak vznikla možnost dovědět se zkušeností celou plnost slunečního života *ve fyzickém těle*, nebo, což je totéž: vykonat výstup do sluneční sféry při zachování individuálního, bdělého vědomí já. A to se stalo s apoštoly o svátcích Svatodušních. Od této doby jsou tyto svátky prorockým poukazem na ten stav lidstva, v němž se velké kruhy lidí budou pozvedat ke stupni proniknutí do vyšších světů, stupni, který je dnes dosažitelný pouze na cestě moderního křesťansko-rosikruciánského zasvěcení.

Na tuto základní proměnu mysterijního života lidstva v mystériu svatodušním poukazuje Rudolf Steiner důrazně tímto popisem duchovní metamorfózy šestého stupně starého zasvěcení: „A co prožívali tito sluneční hrdinové za svého třiapůldenního zasvěcení. Zatímco – můžeme to již tak nazvat – putovali na Slunci, co prožívali[^] Společenství s Kristem, který před mystériem Golgoty ještě nebyl na Zemi! Všichni dávní sluneční hrdinové vystupovali do vyšších duchovních sfér. Neboť jen zde mohl člověk ve starých dobách prožít společenství s Kristem. Z tohoto světa, do kterého museli dávní zasvěcenci během zasvěcování vystoupit, sestoupil Kristus na Zemi. Můžeme tedy říci: To, čeho mohlo celou procedurou zasvěcení v dávných dobách dosáhnout jen několik málo jednotlivců, toho dosáhli jako přirozenou událostí ve svatodušních dnech ti, kdo byli apoštoly Kristovými. Kdežto dříve museli lidé ke Kristu vystupovat, nyní sestoupil Kristus k apoštolům. A *apoštolově se stali jistým způsobem takovými lidmi, kteří v sobě nosili onen obsah, jež měli ve svých duších dávní sluneční hrdinové*. Duchovní síla Slunce se vylila do duší lidí, působila od té doby dále ve vývoji lidstva. Aby mohlo toto nastat, musily se uskutečnit události v Palestině.“

Tak je svatodušní mystérium událostí, jíž se Kristův impuls, který souvisí nejprve skrze mystérium Golgoty a Nanebevstoupení s fyzickým tělem člověka, jíž se nyní spojuje s jeho duševností-duchovností, s jeho astrálním tělem a já. Neboť Kristus uskutečnil mystérium Golgoty tak, „že deset dnů po události Nanebevstoupení seslal lidem možnost proniknout se nyní Kristovým impulsem také vnitřně du- chovně-duševním článkem, svým já a astrálním tělem. To je obraz Svatodušních svátků: že se duchovně-duševní článek proniká silou, která *rozumí* mystériu Golgoty, že je seslán Duch svátý. Kristus vykonal svůj čin pro celé lidstvo. Jednotlivci, který má tomuto činu *porozumět*, jednotlivému lidskému individu seslal Ducha, takže duchovně-duševní článek nalézá přístup ke všeobecnému činu pro lidstvo. Člověk si musí osvojit skrze Ducha vnitřně, duchovně-duševně Kristovo mystérium. Oba ty obrazy stojí za sebou v dějinném vývoji lidstva tak, že nám obraz Nanebevstoupení říká: Pro fyzické a éterické tělo byla událost Golgoty vykonána všelidsky. Jednotlivý člověk si ji musí učinit plodnou, když přijme Ducha svátého. Tím se stává Kristův impuls pro každého jednotlivce individuálním.“

Onen duch, který sestoupil o svátcích Svatodušních na apoštoly, je duchem *vševládnoucí lásky* a současně duchem *poznání* mystéria Golgoty, neboť v makrokosmickém Kristově Já se stala všechna moudrost minulosti láskou, působící *poznávající láskou*: „Událost Golgoty je svobodným kosmickým činem, který vzniká ze světové lásky a může být pochopen /erfaftt/ jenom láskou lidskou.“

Duch svátý sestoupil o Svatodušních svátcích - na to poukazuje evangelium a moderní duchovní věda to potvrzuje - na *hlavy* apoštolů, čímž Kristus mohl mluvit z jejich srdcí, aniž udumil jejich individuální vědomí já, naopak je posílil, vystupňoval. A tím byl učiněn počátek nového vzájemného působení sil Otce, Syna (Krista) a Ducha v člověku, což tvoří od této doby a pro všechny budoucí časy základní kámen všech pravých křesťanských mystérií, pokud je jejich cílem konečně sjednocení člověka, mikrokosmu, s makrokos- mem *bez* ztráty jeho individuální bytostné podstaty. Tím se stává také pochopitelným základní určení anthroposofie jako cesty k novým křesťanským mystériím, jak je Rudolf Steiner formuloval v první stěžejní poučce /Leitsatz/: „Anthroposofie je cestou poznání, která by chtěla vést duchovno v lidské bytosti k duchovnu ve vesmíru.“

Vystupuje v člověku jako potřeba *srdce* a *citů*.“ Jinými slovy: Anthroposofie je „cestou poznání“ inspirovanou Duchem, který svobodně vstupuje do hlav lidí, aby vyšel vstříc potřebám srdcí, v nichž působí Kristus, potřebě sjednotit ducha člověka s duchem kosmu, mikrokosmu s makrokosmem, individuálního lidského já s říší Otce, se sférou kosmického života.

Z toho, co bylo shora řečeno, jasně vysvítá, že máme hledat ve Svatodušních svátcích také zdroj *moderních křesťanských mystérií*. A tak je skutečnost, že mohl být při založení těchto moderních křesťanských mystérií položen jen takový základní kámen, který je utvořen z duchovních sil, jež působí v lidské bytosti od prapůvodní události Svatodušních svátků, je hluboce podložena a zdůvodněna v celém vývoji světa.

Jdeme-li od pátého stupně moderního křesťansko-rosikruciánského zasvěcení k šestému a v ročním rytmu od Nanebevstoupení k Svatodušním svátkům, pak se spojujeme se vším, co je skryto za slovy „Poznej sebe sama“ jako pravé *poznání světa*: „Tím jsme se dotkli již šestého stupně, toho, co se nazývá ‚ponořením se do makrokosmu‘. Kdo takto v sobě poznal poměr mikrokosmu k makrokosmu, rozšířil se k poznání celého světa. To se skrývá za starou prűpovědí: Poznej sebe sama!“ Tato slova nás mohou vést, abychom porozuměli oněm silám jakož i jejich působení v lidské bytosti, z nichž Rudolf Steiner vytvořil Základní kámen nových křesťanských mystérií: „Musíme však říci, obnovujeme-li správně toto rčení ze znamení doby [to znamená pod vedením ducha času Michaela]: Ó lidská duše, *poznej sebe samu* ve svém bytostném tkaní v duchu, duši i těle. Potom jsme porozuměli tomu, co spočívá v základě celé lidské bytosti:… substancí světa, v níž bytostně působí a žije duch, který proudí z výšin a zjevuje se v *lidské hlavě*, síle Kristově, jež působí všude v okruhu, jež tká se *vzdušnými proudy*, kroužíc kol Země, jež působí a žije v naší *dýchací soustavě*, a ... silám vycházejícím v hlubinách vzhůru ze zemského nitra, které působí v našich *údech* ... A chceme z těchto tří sil: z Ducha výšin, z Kristovy síly okruhu, z působení Otcova, z Otcovy tvůrčí činnosti, která proudí z hlubin, chceme v tomto okamžiku vytvořit ve svých duších dodekaedrický základní kámen, který noříme do půdy svých duší, aby tu byl silným znamením v mocných základech našeho duševního bytí a abychom mohli stát na tomto pevném základním kamenu v *budoucím* působení Anthroposofické společnosti.“ Můžeme z tohoto popsaného utváření základního kamene poznat pravou bytostnou podstatu svatodušního mystéria. Duch, který působí ve výšinách, sestupuje dolů do lidské hlavy jako duch poznání a vylévá se odtud až k srdci. A Kristova síla, která od mystéria Golgoty působí v okruhu Země, ta proniká vzdušným elementem do plic a odtud přes krev do *srdce*, které se nyní samo může naplnit Kristovou substancí. Tak se dále praví v řeči při kladení Základního kamene: „A pravou půdou, do níž musíme vložit dnešní Základní kámen, pravou půdou jsou naše *srdce* ve svém harmonickém spolupůsobení, ve své *dobré, láskou proniknuté vůli* nést světem společně antroposofické *chtění*.“ (V těchto slovech jakož i v poukazu na *budoucnost* v předešlém citátu můžeme vycítit zcela zvlášť silně výraz svatodušní nálady.) A nakonec pronikají naše údy síly Otce, působící z hlubin, pronikají je *vůli*, jejíž pomocí můžeme dát působit v *dobrých činech* tomu, co sestupuje do *našich hlav* jako světlo poznání a jako teplo lásky mu proudí vstříc z našich *srdcí*:

„Božské světlo,
Kriste-Slunce,
zahřívěj
naše srdce;
osvěcu
naše hlavy;
aby vedlo k dobrému,
co my
ze srdcí zakládat
z hlav
k cíli vésti chceme.“

Tak vznikají síly, z nichž byl na Vánočním sjezdu zformován Základní kámen noveho duchovního života a vložen do srdcí a duší lidí, z původní svatodušní události, která nyní již téměř před dvěma tisíci lety vytvořila přechod ze starého k novému zasvěcení.